

Mikko Kemppainen
FM/Tohtoriopiskelija
Tampereen yliopisto
mikko.kemppainen@uta.fi

Perhe, avioliitto ja uskonto työväenliikkeen naiskirjailijoiden tuotannossa 1900–1918

1900-luvun alussa Suomessa käytiin kiivasta keskustelua perheestä ja avioliitosta. Keskustelu heijastui taiteeseen ja kirjallisuuteen, mutta erityisen suoransanaisesti se näkyi lehdistössä. Sekä porvarillisella että työväenliikkeen puolella naiset johtivat keskustelua perheihanteesta, sillä perhe ja koti nähtiin naisten toimintakentäksi. Varhaisen työväenliikkeen tunnetuimmat naiskirjailijat Hilda Tihlä (1870–1944), Elvira Willman (1875–1925) ja Hilja Pärssinen (1876–1935) käsittelivät kaunokirjallisessa tuotannossaan perheeseen sekä avioliittoon liittyviä kysymyksiä ja toivat ne näkyvästi esille myös lehtikirjoituksissaan työväenlehtien sivuilla. He kaikki olivat mukana myös työväenliikkeen lapsille ja nuorille suunnatun Ihanneliiton toiminnassa, jossa perheisiin pyrittiin levittämään solidaarisuutta ja tasa-arvoa korostavia kasvatusihanteita sekä sosialistista valistusta. Pärssinen oli avainroolissa liiton perustamisessa ja Tihlä toimitti liiton Ihanne-lehteä vuosina 1908–1915. Lisäksi Pärssinen nosti perhepoliittisia kysymyksiä esille valtiopäivillä toimiessaan Sosiaalidemokraattisen Puolueen kansanedustajana. Kirjoituksissaan he arvostelivat kovin sanoin sivistyneistön kasvatusihannetta sekä suomalaisen naisasialiikkeen ajamaa koti-ideologiaa, koska katsoivat niiden ylläpitävän sortovaltaa ja yhteiskunnan tekopyhää kaksinaismoraalia. Heidän perheihanteessaan avioliitto perustui rakkauteen ja molemminpuoliseen kunnioitukseen. Perhe-elämässä molemmat puolisot työskentelivät tasa-arvoisina yhteisen onnen eteen ja lapsia kasvatettiin suvaitsevaisiksi, mutta kriittisiksi kansalaisiksi.

Perhettä ja avioliittoa koskeva keskustelu limittyi osaksi laajempaa yhteiskunnallista keskustelua, jossa uskonnolla oli merkittävä asema. Suomenmielinen sivistyneistö pohjasi näkemyksensä kirkkojohtoiseen kristillisyyteen, minkä työväen naiskirjailijat näkivät turmiolliseksi. Kirkko edusti Tihlälle, Willmanille ja Pärssiselle taantumuksellisuutta, joka palveli kapitalistista sortokoneistoa. Avioliitto ja perhe-elämä tuli vapauttaa kirkon otteesta, sillä kirkko opetti alistumaan ja tyytymään vallitseviin olosuhteisiin selittämällä yhteiskunnan olevan jumalallisesti järjestetty. Kirkon vääristynyt oppi turmeli lasten mielen, kurjisti työläisperheitä ja alisti naisen miehen valtaan. Kasvatuksen ja valistuksen tuli perustua tieteelliseen näyttöön kirkon opettaman sokean uskon sijaan. Vaikka Tihlä, Willman ja Pärssinen näkivät kirkon vihollisenaan, ei hyökkäys kirkkoa vastaan tarkoittanut itse uskonnosta luopumista. Uskonnon hylkäämisen sijaan he halusivat puhdistaa sen kirkon vääristyneestä kapitalismia tukevasta opista ja palauttaa uskonnon luonnolliseksi käsittämäänsä alkumuotoon instituutioista vapaaksi omatunnon asiaksi. Uususkonnollisilla reformistisilla liikkeillä, erityisesti tolstoilaisuudella, oli merkittävä vaikutus

heidän uskonnollisissa pohdinnoissaan. Esimerkiksi Hilja Pärssinen totesi suorasanaisesti, että lasten kasvatuksen tuli olla sopusoinnussa *väärentämättömän Jeesuksen Kristuksen opin kanssa*.

Työväentutkimuksessa uskonto on jäänyt vähemmälle huomiolle, kun tutkimus on keskittynyt pääasiassa perheen sosiaaliseen ja taloudelliseen asemaan sekä sosialistisen kasvatuksen poliittiseen ideologiaan. Tämä johtuu ainakin osittain siitä, että työväenliikkeen on sanottu suurlakkoon tultaessa kääntyneen vahvasti materialistiselle uskontokriittiselle luokkataistelun linjalle. Omassa tutkimuksessani näen tämän käsityksen sukupuolittuneen historiantulkinnan tuloksena. Tihlä, Willman ja Pärssinen olivat autonomian kahden viimeisen vuosikymmenen aikana näkyvimpiä työväenliikkeen naispuolisia mielipidevaikuttajia, joten heidän voidaan katsoa lukeutuneen liikkeen johtohahmoihin. Pärssinen oli kansanedustajana myös vahvasti hahmottelemassa työväenliikkeen aatteellista linjaa. Uskonnolla oli työväenliikkeen naiskirjailijoiden yhteiskunnallisissa näkemyksissä vahva asema ja tämä heijastui myös heidän käsityksiinsä avioliitosta, perheestä ja lasten kasvatuksesta.